

อาเบะ โนมิกส์...กับสงครามค่าเงินญี่ปุ่น

ยุทธศักดิ์ ฅณาสวัสดิ์

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ในช่วงที่ผ่านมา เศรษฐกิจอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นได้เสื่อมถอยลงอย่างรวดเร็ว บริษัทยักษ์ใหญ่ของญี่ปุ่นซึ่งเดิมเคยครองความยิ่งใหญ่ในอุตสาหกรรมจำนวนมาก แต่ปัจจุบันสถานการณ์กลับตรงกันข้าม บริษัทจำนวนมาก โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ มีผลประกอบการขาดทุน

สาเหตุหนึ่งของปัญหาข้างต้น คือ เงินเยนแข็งค่าขึ้นมากในระยะเวลาที่ผ่านมา กระทั่งต่อความสามารถในการแข่งขันของบริษัทญี่ปุ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรง ทำให้แข่งขันด้านราคาได้น้อยลง ส่งผลทำให้สูญเสียส่วนแบ่งตลาดแก่บริษัทคู่แข่งต่างชาติ และผลกระทบทางอ้อม ทำให้ผลกำไรลดลงมาก มีเงินไปลงทุนก่อสร้างและปรับปรุงโรงงานและวิจัยและพัฒนาลดลง ทำให้เทคโนโลยีตามหลังคู่แข่ง

จากสถานการณ์ข้างต้น รัฐบาลชุดใหม่ของญี่ปุ่น ภายใต้ นายชินโซะ อาเบะ จึงประกาศเมื่อปลายเดือนธันวาคม 2555 ที่จะฟื้นฟูญี่ปุ่นให้แข็งแกร่งอีกครั้งหนึ่ง สำหรับมาตรการสำคัญที่เร่งด่วนดำเนินการ คือ นโยบายการเงินแบบผ่อนคลาย เพื่อแก้ไขปัญหาเงินฝืดที่เรื้อรังมายาวนานกว่า 15 ปี กำหนดเป้าหมายเงินเฟ้อ 2% ซึ่งมาตรการนี้มีผลพลอยได้ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกัน คือ ทำให้เงินเยนอ่อนค่าลง

แม้รัฐบาลจะขัดแย้งกับธนาคารกลางญี่ปุ่นในประเด็นข้างต้น แต่รัฐบาลถือไฟเหนือกว่า เนื่องจากวาระดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยญี่ปุ่นคนเดิมสิ้นสุดลงในเดือนมีนาคม 2556 ดังนั้น ได้แต่งตั้งให้นายฮารุฮิโกะ ฟุโรดะ อดีตผู้อำนวยการธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย มาดำรงตำแหน่งแทน แม้เขามีอายุมากถึง 68 ปี แต่มีผลงานชิ้นโบว์แดงในอดีตที่ได้เคยวิพากษ์วิจารณ์ธนาคารกลางญี่ปุ่นอย่างรุนแรงเกี่ยวกับนโยบายการเงินแบบอนุรักษ์นิยม ดังนั้นภายหลังจากได้รับตำแหน่ง เขาได้ประกาศเมื่อกลางเดือนเมษายน 2556 ที่จะเพิ่มปริมาณเงินผ่านมาตรการซื้อพันธบัตรเป็นเงินมากมายมหาศาลอย่างไม่เคยมีมาก่อน ในอัตรา 7 ล้านล้านเยน/เดือน หรือประมาณ 2 ล้านล้านบาท/เดือน

นโยบายข้างต้นได้ส่งผลเป็นรูปธรรมอย่างรวดเร็ว โดยค่าเงินเยนที่เดิมอยู่ระดับ 80 เยน/เหรียญสหรัฐฯ ได้อ่อนค่าลงมาก ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม 2556 ไปอยู่ที่ระดับ 102.76 เยน/เหรียญสหรัฐฯ โดยหลายฝ่ายได้พยากรณ์ว่าเงินเยนอาจจะอ่อนค่าลงไปอีกเป็นมากกว่า 120 เยน/เหรียญสหรัฐฯ ในปี 2557

การอ่อนลงของค่าเงินเยน ได้ส่งผลให้เศรษฐกิจญี่ปุ่นในไตรมาสแรกเติบโตในอัตรา 3.5% ซึ่งนับเป็นอัตราที่สูงเนื่องจากเศรษฐกิจญี่ปุ่นที่ในระยะที่ผ่านมาเติบโตในอัตราน้อย ส่วนอัตรารว่างงานเดือนมีนาคม 2556 ได้ลดลงไปอยู่ที่ 4.1% นับว่าต่ำที่สุดนับจากพฤศจิกายน 2008 ขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของญี่ปุ่น 891 บริษัท มีแนวโน้มกำไรดีขึ้นมาก โดยคาดว่าจะเพิ่มจาก 30 ล้านล้านเยน ในปี 2555 เป็น 38 ล้านล้านเยน ในปี 2556

การอ่อนค่าของเงินเยนได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจหลายประเทศ โดยเฉพาะเกาหลีใต้ ซึ่งแข่งขันแบบประจัญหน้าระหว่างญี่ปุ่นในหลากหลายอุตสาหกรรม ทั้งรถยนต์ ต่อเรือ เหล็ก อิเล็กทรอนิกส์ เคมีภัณฑ์ ฯลฯ รวมถึงเยอรมนีที่แข่งขันกับญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมรถยนต์และเครื่องจักรกล โดยสถาบันวิจัยทางการเงิน Woori Finance Research Institute ได้นำเสนอว่าหากค่าเงินเยนอยู่ที่ระดับ 100 เยน/เหรียญสหรัฐฯ แต่ค่าเงินวอนต่อเหรียญสหรัฐฯ ยังคงเดิมที่ระดับ 1,100 วอน/เหรียญสหรัฐฯ แล้ว จะทำให้ภาคอุตสาหกรรมเกาหลีใต้โดยรวมมีผลกำไรลดลงจากเดิมเป็นเงินมากถึงปีละ 9 ล้านล้านวอน หรือเกือบ 3 แสนล้านบาท ทำให้ธนาคารกลางของเกาหลีใต้ต้องลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายลงจาก 2.75% เหลือ 2.5% เพื่อทำให้ค่าเงินวอนของเกาหลีใต้อ่อนลงบ้าง

สำหรับกรณีของไทยผลกระทบยังไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากไทยแตกต่างจากเกาหลีใต้หรือเยอรมนี โดยอยู่ในซัพพลายเชนเดียวกันกับญี่ปุ่นมากกว่าจะแข่งขันกับญี่ปุ่นโดยตรง แม้ค่าเงินเยนลดลงทำให้โรงงานที่มีฐานผลิตหลาย

แห่ง อาจจะเลือกผลิตในญี่ปุ่นแทนที่จะผลิตในไทย รวมทั้งการผลิตสินค้าสำเร็จรูปอาจจะตัดสินใจเลือกใช้ชิ้นส่วนที่ผลิตในญี่ปุ่นและลดการใช้ชิ้นส่วนที่ผลิตในไทยลง แต่การปรับเปลี่ยนฐานการผลิตไม่ได้ทำอย่างง่ายๆ ในระยะสั้น ยิ่งไปกว่านั้น จากการที่ญี่ปุ่นมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นจากค่าเงินเยนที่อ่อนตัวลง จะทำให้บริษัทญี่ปุ่นผลิตสินค้าจำนวนมากขึ้น ทำให้ไทยมีโอกาสจำหน่ายชิ้นส่วนหรือผลิตสินค้าสำเร็จรูปเพิ่มมากขึ้น

อนึ่ง ผลกระทบต่อประเทศเหล่านี้ในไตรมาสแรกยังไม่เห็นชัดเจน เนื่องจากบริษัทญี่ปุ่นยังไม่ได้นำเข้าประโยชน์จากต้นทุนที่ลดต่ำลงมาขายตัดราคาเพื่อแย่งส่วนแบ่งตลาดเท่าใดนัก โดยขายใกล้เคียงกับราคาเดิมเพื่อเพิ่มผลกำไรหรือลดการขาดทุนเป็นหลัก แต่คาดว่าจะเริ่มเห็นผลกระทบชัดเจนนับแต่ไตรมาสที่ 2 เป็นต้นไป

สุดท้ายนี้ หลายฝ่ายหวั่นวิตกว่านโยบายการเงินของญี่ปุ่นอาจจะเป็นชนวนของสงครามค่าเงินหรือ Currency War ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยแตกต่างกันไป เป็นต้นว่า สงครามอัตราแลกเปลี่ยน สงครามค่าเงิน ฯลฯ ซึ่งหมายถึง Competitive Devaluation กล่าวคือ สงครามที่แต่ละประเทศต่างพยายามลดค่าเงินของตนเองเพื่อช่วยเหลือธุรกิจภายในประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น

นาย Jens Weidmann ผู้อำนวยการธนาคารของเยอรมนีกล่าวเตือนว่า นโยบายของญี่ปุ่นจะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนกลายเป็นประเด็นทางการเมืองระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น โดยในอดีตที่ผ่านมา ระบบการเงินระหว่างประเทศสามารถพัฒนาผ่านพ้นวิกฤตต่างๆ มาได้โดยไม่ต้องแข่งขันกันลดค่าเงินประเทศของตนเอง และหวังว่าจะเป็นไปในทิศทางนี้ต่อไปในอนาคต

แต่นาย Bing Shen อดีตผู้บริหารของบริษัทวานิชธนกิจ Morgan Stanley ได้มองในอีกแง่หนึ่งว่า นโยบายข้างต้นเป็นเพียงการปรับค่าเงินเยนเข้าสู่จุดสมดุลเท่านั้น โดยในระหว่างที่ผ่านมารัฐบาลปล่อยให้เงินเยนแข็งค่าขึ้นกว่าระดับที่น่าจะเป็นอย่างมาก นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำลายล้างอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นและส่งผลกระทบทำให้ในระยะหลังบริษัทญี่ปุ่นขายแพ้ต่อเกาหลีได้อย่างราบคาบ เนื่องจากเมื่อบริษัทญี่ปุ่นขาดทุน ก็ไม่มีเงินไปวิจัยและพัฒนา และสูญเสียความสามารถในการแข่งขันในที่สุด

อย่างไรก็ตาม เขาเห็นว่า การแก้ไขปัญหาของญี่ปุ่น โดยทำให้ค่าเงินเยนอ่อนตัวลงอย่างเดียวนั้น ใช่ว่าจะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน จะต้องดำเนินการในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ควบคู่ไปด้วย เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

บทความตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 21 พฤษภาคม 2556